

รัฐประศาสนศาสตร์ นิวัต

ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม 2557 หลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

รองศาสตราจารย์สมพิศ สุขแสน และอาจารย์สาวิณี รอดสิน

บรรณาธิการ

สาระน่ารู้

อารยาธิปไตย

ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ นักวิชาการอาวุโส มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ตั้งคำถามไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ถ้าเราทุกคนต้องการเห็นประเทศชาติไปสู่อารยะได้นั้น แท้จริงแล้วเราควรให้ใครเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครอง และควรใช้อำนาจนั้นอย่างไรในการปกครอง”

ข้อคำถามข้างต้น สืบเนื่องจากสาเหตุที่ท่าน ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ มองเห็นว่า การเลือกตั้งทุกครั้งถือว่าเป็นการคืนอำนาจสู่ประชาชน ให้ประชาชนได้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีตามระบบรัฐสภา หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง

คณะรัฐมนตรีเข้าทำการบริหารงานราชการแผ่นดิน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นเสมอเมื่อมีการปรับคณะรัฐมนตรีก็คือเสียงวิจารณ์ต่าง ๆ ถึงบุคลากรที่เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น ๆ ว่ามีเหตุผลที่มาเช่นไร ในการเข้ามาดำรงตำแหน่งเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งแล้วจะใช้อำนาจนั้นไปทำอะไร หรือผู้ใดอยู่เบื้องหลังในการปรับคณะรัฐมนตรี จึงได้นำไปสู่การเสนอทศนะที่เรียกว่า “อารยาธิปไตย”

อารยาธิปไตย หมายถึง ประชาชนเป็นผู้ให้อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ โดยมีธรรมเป็นฐานกำกับการใช้ อำนาจอธิปไตย ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ

อารยาธิปไตย จะมีองค์ประกอบของแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการผสมผสานกัน อันได้แก่ แนวคิด “ประชาธิปไตย” บวกกับแนวคิด “ธรรมาธิปไตย”

👍 ประชาธิปไตย

ซึ่งก่อนที่จะนำไปสู่การอธิบาย “ประชาธิปไตย” ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ก็เสนอให้ผู้อ่านต้องทราบความหมายของคำว่า “รัฐประชาธิปไตย” หมายถึง ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในแผ่นดิน หรือ ผู้ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยรัฐประชาธิปไตย จะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

👤 **เอกราธิปไตย** หมายถึง คน ๆ เดียวเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ ควบคุมเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ยกตัวอย่างเช่น พระมหากษัตริย์ภายใต้การ

ปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้นำเผด็จการที่ยึดอำนาจปกครองเบ็ดเสร็จ เช่น อคตล์ฟ ฮิตเลอร์, เบนิตโต มุสโสลินี, ฟีเดล คาสโตร เป็นต้น

คณาธิปไตย หมายถึง คณะบุคคลจำนวนหลายคนแต่ไม่มากนัก เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ โดยคณะบุคคลเหล่านี้สามารถกำหนดกฎเกณฑ์หรือบริหารจัดการรัฐได้ตามที่ตนเองปรารถนา ยกตัวอย่างเช่น สมาชิกโพสิติวโรของจีน ทหารเผด็จการของสหภาพเมียนมาร์ เป็นต้น

ประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงและการใช้อำนาจอธิปไตยโดยอ้อมผ่านระบบตัวแทน เสียงส่วนใหญ่ของประชาชนเป็นเสียงชี้ขาดในการพิจารณาตัดสิน ปัจจุบันมีหลายประเทศทั่วโลกที่ใช้ประชาธิปไตยนี้ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศในแถบทวีปยุโรป และไทย

ธรรมาธิปไตย

ธรรมาธิปไตย หมายถึง ผู้ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองโดยใช้ธรรม ความถูกต้อง ความดีงาม เป็นฐานในการใช้อำนาจอธิปไตย อันได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

ถึงแม้ว่าจะเป็นประชาธิปไตย แต่ถ้าไม่มีธรรมในการกำกับ การปกครอง ผลที่ตามมาคือประชาชนจะเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในการเลือก “ตัวแทน” เพื่อใช้อำนาจสูงสุด แต่การเลือกตั้งของประชาชนที่ไม่มีธรรมเป็นธรรมกำกับนั้น ย่อมอาจไม่ได้เลือกคนดี คนที่เหมาะสมเข้ามาปกครองประเทศได้ ยกตัวอย่างเช่น ซิลวีโอ แบร์ลุสโคนี อดีตนายกรัฐมนตรีอิตาลี เป็นหนึ่งในผู้นำกลุ่มประเทศยุโรปที่มีข่าวอื้อฉาวมาก เต็มไปด้วยข้อครหา อาทิ ข้อครหาเกี่ยวกับเรื่องชู้สาวกับเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การคบค้าสมาคมกับแก๊งมาเฟีย เคยถูกฟ้องคดีคอร์รัปชัน เขาได้ออกกฎหมายคุ้มครองตัวเอง เพื่อไม่ให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญา ระหว่างดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเคยถูกกีดกันจากชาวอิตาลีราว 350,000 คน ที่เคยออกมาชุมนุม เพื่อสนับสนุนการเรียกร้องทาง

อินเทอร์เน็ตให้มีวัน “ไม่เอาแบร์ลุสโคนี” อย่างไรก็ตามเสียงส่วนใหญ่ในคณะรัฐบาลอิตาลี ก็ยังยืนหยัดอยู่ข้างเขา นี่ก็คือตัวอย่างของประชาชนที่ต้องการผู้นำที่ตนเอง “พึงพอใจ” มากกว่าผู้ที่มีคุณสมบัติ “เหมาะสม”

อารยาธิปไตย

เมื่อ “ประชาธิปไตย” บวกกับ “ธรรมาธิปไตย” จึงเป็น “อารยาธิปไตย” จะแสดงออกผ่านทาง การใช้อำนาจอธิปไตย 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

1. **อำนาจอธิปไตย** การใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐสภา ต้องออกกฎหมายที่ตั้งอยู่บนรากฐานการมีธรรม มีความถูกต้อง ความดีงาม กำกับ ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงปรัชญาสังคมอารยะ คือ หลักเสรีภาพที่พึงประสงค์ เสมอภาคที่พึงประสงค์ และภราดรภาพที่พึงประสงค์ ในการอยู่ร่วมกันด้วย เช่น การไม่ออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์เฉพาะเพื่อตนเองและพวกพ้อง แต่เพื่อประโยชน์ประชาชน ต้องต่อต้านกฎหมายที่ขัดแย้งกับหลักศีลธรรมจริยธรรมอันดีงามของประชาชน เช่น กฎหมายการทำแท้งเสรี เป็นต้น

2. **อำนาจบริหาร** การใช้อำนาจในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติควรตั้งอยู่บนฐานหลักปรัชญาสังคมอารยะตามที่กล่าวมา การกำหนดนโยบายแห่งชาติควรมีความครบถ้วนและครอบคลุมในทุกด้าน ทุกมิติ และทุกองค์ประกอบของสังคม มิใช่เพียงการกำหนดนโยบายเฉพาะจุด เฉพาะเรื่อง หรือเพียงหวังผลทางการเมือง ดังเช่นที่เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย รวมทั้งต้องมีการคำนึงถึงมิติต่างๆ อย่างบูรณาการและสมดุล ไม่ว่าจะเป็น มิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

3. **อำนาจตุลาการ** การใช้อำนาจดังกล่าวนี้ต้องมีธรรม มีความถูกต้อง ความดีงาม กำกับเสมอ ต้องมีมาตรฐานเดียวกัน ไม่สองมาตรฐาน ตลอดประวัติศาสตร์มนุษยชาติ การใช้อำนาจตุลาการที่ปราศจากธรรม ความ

ถูกต้อง ความดีงาม กำกับข้อมนำไปสู่ปัญหาความไม่สงบ
สุขในบ้านเมือง

ซึ่งทั้งหมดนี้ คือ อารยชาติที่ จะทำให้การ
ปกครองประเทศก้าวไปสู่อารยะ อันเป็นองค์ประกอบที่
รวมกันของ “ประชาธิปไตย” และ “ธรรมาธิปไตย”
แสดงออกโดยผ่านการใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร
และอำนาจตุลาการ ซึ่งประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่
การปกครองด้วยอารยชาติได้มากน้อยเพียงใดนั้นและ
เมื่อใดข้อมขึ้นอยู่กับประชาชนทุกคนในวันนี้

(ที่มา: www.kpisociety.comสมาคมแห่งสถาบันพระปกเกล้า)

พลเมืองศึกษา (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ “คน”

โดย รศ.ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในระบอบประชาธิปไตย “คน” เป็นสิ่งที่
สำคัญไม่น้อยไปกว่าระบบ ถึงแม้ที่ผ่านมาเรา
มักจะกล่าวกันว่า ประชาธิปไตยไทยไม่ประสบ
ความสำเร็จ เพราะประชาชนไม่มี “จิตสำนึก
ประชาธิปไตย” เราจึงพยายามเผยแพร่ประชาธิปไตย
กันมาตลอดเวลา แต่ทำไมประชาธิปไตยถึงยังล้มเหลว
ต่างๆ ที่เรามีการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี ทำไมยังไม่
สามารถปลูกฝังประชาธิปไตยให้มั่นคงในประเทศไทย
ได้ ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ประชาชน
จะต้องเป็น “พลเมือง” ซึ่ง “พลเมือง” ของระบอบ
ประชาธิปไตย ประกอบไปด้วยลักษณะ 6 ประการ
ดังต่อไปนี้คือ

1. มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ - ระบอบ
ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชน
เป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุดในประเทศ ประชาชนใน
ประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชน
เป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิตและ

มีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบ
ประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพและทำให้
ประชาชนมีอิสรภาพ คือ เป็นเจ้าของชีวิตตนเอง
“พลเมือง” มีความเป็นอิสระชนที่สามารถรับผิดชอบ
ตนเองได้และไม่ยอมตนอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือ
ภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ของผู้ใด เมื่อสามารถ
รับผิดชอบต่อตนเองได้

2. เห็นคนเท่าเทียมกัน - ประชาธิปไตย คือ
ระบอบการปกครองที่อำนาจอิสระสูงสุดในประเทศเป็นของ
ประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่า
ประชาชนจะแตกต่างหรือสูงต่ำกันอย่างไร ทุกคนล้วน
แต่เท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ
“พลเมือง” จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและ
จะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนเป็น แนวระนาบ
(Horizontal) เห็นคนเท่าเทียมกับคนอื่นและเห็นคนอื่น
เท่าเทียมกับตน ซึ่งโครงสร้างสังคมที่เป็นแนวตั้ง
(Vertical) ประชาชนไม่เสมอภาค มองเห็นคนเป็น
แนวตั้งมีคนที่อยู่สูงกว่าและมีคนที่อยู่ต่ำกว่า จึงมิใช่
ลักษณะของ “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย

3. ยอมรับความแตกต่าง - ประชาธิปไตย คือ
ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ
เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมี
เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน
ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือก
อาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนาหรือความคิดเห็น
ทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่าง นำมาซึ่ง
ความแตกแยกในสังคม “พลเมือง” ในระบอบ
ประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่าง
ของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะ
แตกต่างกันและจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่
เห็นแตกต่างไปจากตนเอง

4. เคารพสิทธิผู้อื่น - ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเองหรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่นหรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกัน จนกระทั่งไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด สิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือ มีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

5. รับผิดชอบต่อสังคม - ประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยยังต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและช่วยกันทำให้สังคมดีขึ้น

6. เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม
- ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชนโดยใช้กติกากฎหมายที่มาจากประชาชนหรือผู้แทนประชาชน ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมี “พลเมือง” ที่เข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามสมควร ทั้งในเรื่องหลักประชาธิปไตยหรือการปกครองโดยประชาชนและหลักนิติรัฐหรือการปกครองโดยกฎหมาย เข้าใจเรื่องการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองทั้งติดตามความเป็นไปและมีส่วนร่วมในเรื่องการบ้านการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

จาก 6 หลักในการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยข้างต้น จำต้องปลูกฝังผ่านระบบการศึกษาที่เรียกว่า “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” หรือ **Civic Education** ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในทวีปยุโรป และประเทศในทวีปอเมริกาเหนือ ได้ดำเนินการสอนและฝึกฝนคนของเขาให้เป็นพลเมือง โดยเริ่มสอนกันตั้งแต่ในชั้นอนุบาลและชั้นประถมต่อเนื่องไปจนจบชั้นมัธยม ประเทศไทยของเราจึงจำเป็นต้องมีการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตั้งแต่ในระดับอนุบาลและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขัดเกลาทางการเมืองแก่ประชาชนคนไทยให้เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น

ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์

Legislativeoversight การควบคุมดูแลหน่วยราชการ โดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการสืบสวนหรือสอบสวนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการ โดยคณะกรรมการชุดต่างๆของรัฐสภา เช่น คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ ชี้แจงกรณี การละเมิดสิทธิในที่ดินชาวม้งในอ.ปัว จ.น่าน ต่อที่ประชุมวุฒิสภา

Satyagraha การรณรงค์ให้เกิดความไม่เชื่อฟังกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมหรือการต่อต้านรัฐบาลโดยไม่ใช้กำลังหรือที่เรียกว่า “อหิงสา”